

Stenvejen op til Maltesholm starter i vejkrydset nede ved landevejen på Kristianstadsløtten. Her står de fire sten, der fortæller om vejbyggeriet.

STENVEJ OG NATURRESERVAT

Herregården Maltesholm i det nordøstlige Skaane ligger oppe på den geologiske formation, som hedder Linderød åsen, men nok snarere skulle kaldes Linderød horsten. Denne er en del af en større struktur, der strækker sig fra Oslo fjorden til Sortehavet og kaldes Teisseyre-Tornquist zonen. Det er formentlig arret efter en gammel kontinentplade kollision, som geologerne mener startede for 300 millioner år siden og var kraftigst i Jura epoken (200-145 millioner år før nu). Kristianstadsløtten derimod består et stykke nede af et tykt kridt-sediment, der er lidt ældre end det, der findes under det sydvestlige Skaane og København. Det er dateret til den underperiode i Kridt, som kaldes Campanian og er den næstsidste af i alt 12 ældre, som Kridt epoken nu inddeles i. Campanian dateres til mellem 83-72 millioner år før nu, dvs. dinosaur-tid. I kridtet findes mange fossilspor efter marint liv. Læs videre om Gers herred i Skånsk Fremtid nr. 71 (forår 2018).

Stilhed før stormen

Maltesholm er en slags udflyttergård, idet dens forgænger lå nede på sletten i den nærliggende kirkeby Sønderlev. Mens de tyske lande blev hærget af tredivetårskrigen, var det mere fredeligt i Skaane i 1630'erne; så derfor besluttede ejeren af storgården i Sønderlev at bygge en ny residens lidt på afstand af bondebefolkningen. Adgangsvejen fra kirkebyen op

til den nye byggeplads fulgte Linderød horstens højdekurver fra sydøst mod nordvest. Den nye herregård med hovedbygning og lade-gård blev opkaldt efter bygherren Malte Juul, som 1625 var blevet gift med Anne Ramel, der havde arvet nævnte Sønderlevgaard (Maltesholm) efter sine forældre. I 1657 valgte regeringen i Danmark at gå i krig med Sverrig, hvilket ikke gik godt og førte til afståelsen af Skaane (Skånelandene) i 1658 (1660). De danske godsejere i Skaane blev dermed stillet over for et vanskeligt valg. Enten at underkaste sig de nye svensk-tyske magthavere i det besatte Skaane eller trække sig tilbage over den politiske grænse i Øresund og hylde den tyske diktator (enevoldskonge) i København. Mange drog mod vest, men nogle få valgte at blive i Skaane. Blandt de sidste var en gren af Ramel familien. Ved giftermål kom den derved bl.a. i besiddelse af Maltesholm, hvor godsejeren Malte Ramel (d. 1752) skulle blive en af Skaanes rigeste - på jord og penge. Sønnen Hans Ramel (d. 1799) satte mange byggeprojekter i gang. På Maltesholm valgte han at ændre hovedbygningen fra renaissance-til rokoko-stil ved en større ombygning i 1780'erne. Samtidig blev haven omlagt til park med lysthus og orangeri m.m. Nogle tiår senere fik parken en mere fri (engelsk) stil.

Godt levested

I nyere tid har man oprettet et

Orangeri fra 1781 i Maltesholms park

naturreservat på dele af Maltesholms jorder. Det kuperede og varierede terræn med grundfjeld, der er dækket af moræneaflejringer, skaber levesteder for en del relativt sjældne dyre- og plantearter. Dertil kommer, at morænejorden indeholder megen kalk fra Kristianstadsløtten, som istids-isen har ført med sig. Det afspejler sig i floraen. De mange mindre bække, der rislende afvander horstens højder har været velkomne forsyningskilder for de jæger-samlere og siden landbrugere, som slog sig ned her øst for højedraget - der flere steder nærmer sig 200 meter over havet. Horsten gav iøvrigt fint læ for de fremherskende vestenvinde. Bronzealder bønderne syntes godt om stedet, hvilket en række endnu bevarede gravhøje fra den tid vidner om. Også fra jernalderen er der spor; og herredssinddelingen (Gers herred) er et indirekte vidnesbyrd om vikingetidens sejlads ned ad åerne mod havet. Stednavnet Borrestad syd for Sønderlev peger på, at man har bygget stenhuse (borge) i området.

Stenvejen

Sten var der jo ikke mangel på; det havde geologi og istid sørget for; og netop dette har bygherren Hans Ramel haft et vågent øje for. Han beslutter nemlig, at der skal bygges en ny adgangsvej til Maltesholm. Den gamle langs horstens højdekurver skal erstattes af en lige vej på tværs af

højdekurverne direkte fra sletten i øst til herregården oppe mod vest. Dette mægtige vejbyggeri sættes i gang i 1775 og afsluttes først i 1824.

Nede hvor vejen forlader sletten har man efter afslutningen på byggeriet sat fire sten til minde om storværket. De nævner bygmesterens navn (Jöns Andersson fra Borrestad), mængden af sten og byggeperioden. Vejen kaldes Høge väg og er 1,3 km lang, flankeret af en stenrabat på hele strækningen. Oppe nær gården står en sten, hvis indskrift skal minde eftertiden om idemanden bag storværket: Hans Ramel, Maltes søn (se foto). Hele vej-komplekset er af et omfang, der må gøre det til et af de største byggeprojekter i naturen i det nordlige Europa i før-industriell tid. Set som beskæftigelses-projekt har det utvivlsomt haft stor betydning for lokalbefolkningen. Denne stenvej gør det i dag nemt at nå frem til Maltesholm og naturreservatet. Parken er åben for offentligheden i dagtimerne, mens botanikere, insekt-specialister og fugle-kendere kan finde mange studieobjekter i de ikke-kultiverede dele af området. Især i naturreservatet, der blev oprettet i 2003 og forvaltes af Lånsstyrelsen i Skåne län. Det øvrige holdes i god stand af Maltesholms och Oretorps Kulturpark Stiftelse; og i parken kan dendrologer studere indførte træsorter - og i den gamle bøgeskov hjemmehørende arter. *kjh*